

ชีวประวัติและผลงาน

ของ

ครูเขียน ศุขสายชล

ศิลปิน ๕ แผ่นดิน

งานฌาปนกิจศพ

ครูเขียน ศุขสายชล

ณ เมรุวัดรัชฎาธิษฐาน (เงิน)

วันอาทิตย์ที่ ๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๗

แสนปมรำพัน ถึง ครูเขียน ศุขสายชล

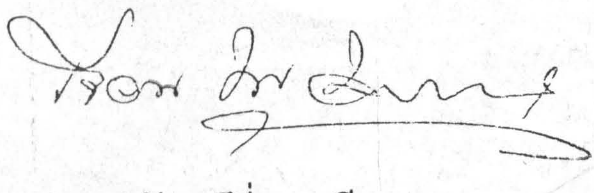
วาสนาอาภัพอัปภาคย์
เสียงขลุ่ยคลอซอรายราวถ่ายเท
ครูเขียน ศุขสายชล คนธรรมดา
ตัวแทนแห่งความงามความดีป่วง
ชีวิตครูคือตำนานที่ขานขับ
เหลือแต่เพียงเสียงเพลงเปล่งลำนำ
แสนเอ๋ย แสนเสียดาย
เป็นปมเศร้าเร้ารัดมัดระบม
จงหลับเถิดในสถานวิมานทิพย์
ความดีงามที่ก่อด้วยแรงกาย
ทุกทำนองของบทเพลงจะมีค่า
ปมทั้งแสนจะรัดแน่นไปชั่วกาล

เมื่อยามยากหมู่มิตรคิดห่างเห
ความว่าเหวทารกรรมซอกซ้ำทรวง
แต่ทว่าหัวใจนั้นใหญ่หลวง
ก็หล่นร่วงตามใบไม้ในห้วงกรรม
ซึ้งสดับเสนาะหวานมานานฉนำ
ที่ร้องรำรำพันเป็นแสนปม
ราวร้านใจสุดอาลัยเหลือจะข่ม
ถึงหมื่นปมแสนปมสุดแก้คลาย
ท่ามกลางดวงดาวระยิบกระพริบฉาย
จะกลายเป็นตัวแทนที่ยืนนาน
อยู่คู่ฟ้าคู่เวลาที่ขับขาน
คือปมแห่งดวงมาลย์มาบูชา

จึงเป็นคำรำพันมาด้วยอาลัย
ด้วยความคารวะ

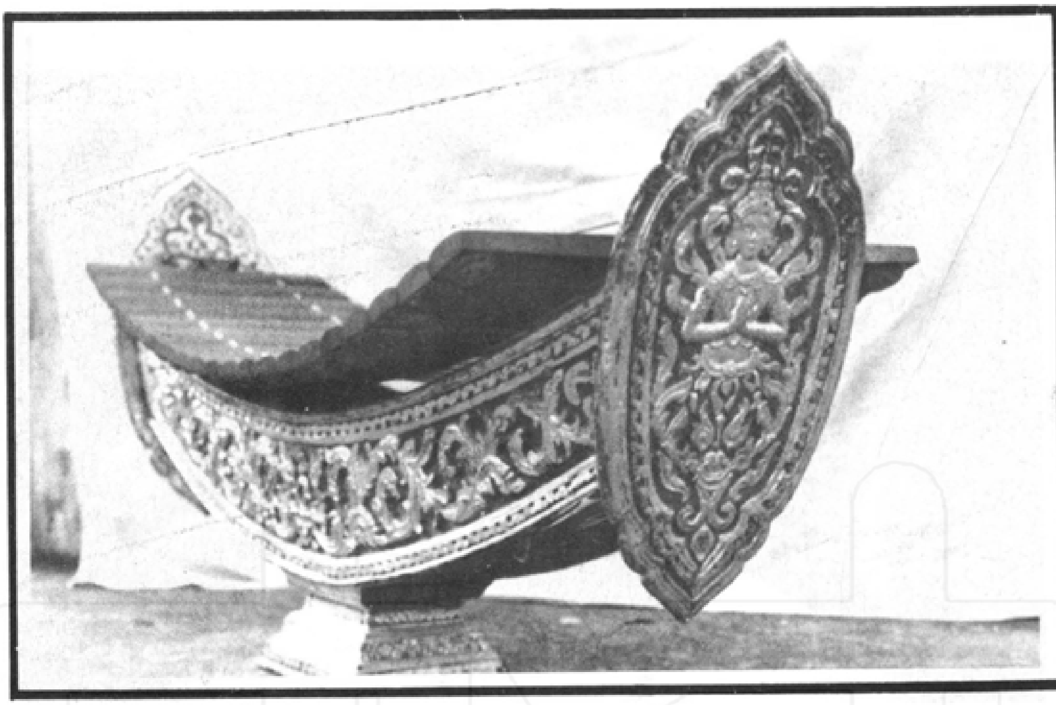
"วงก่อไผ่"
เสาร์ 25 กุมภาพันธ์ 2527

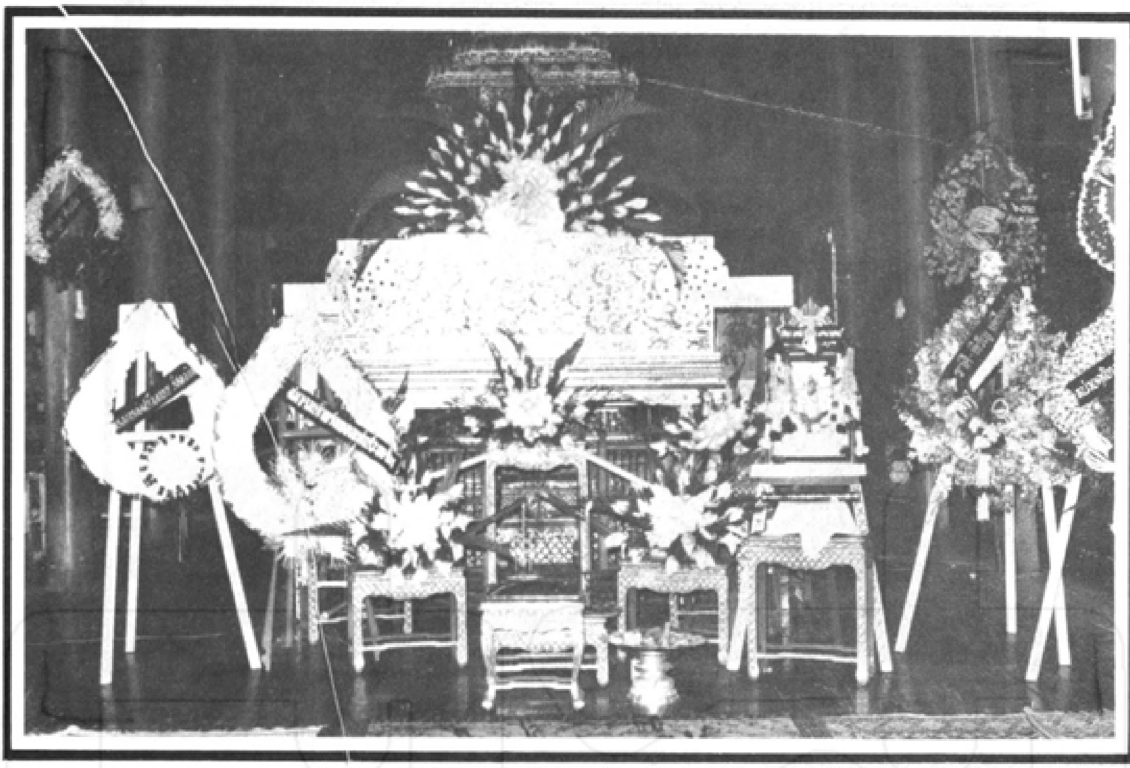
ชาตะ จันทร์ที่ ๑๑ มีนาคม ๒๔๓๙

มรณะ พฤหัสบดีที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๗

ระนาดเอก และระนาดทุ้ม
แกะสลักลายฝีมือครูเขียน ศุขสายชล

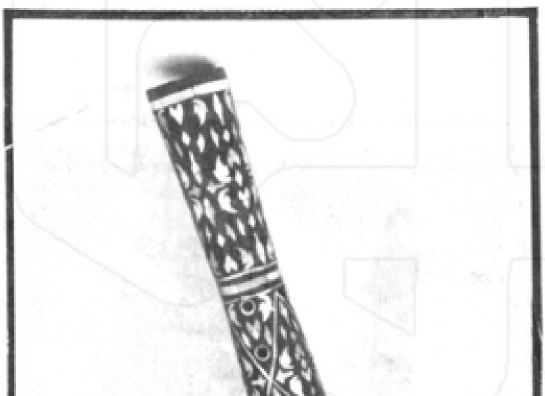
ตั้งศพบำเพ็ญกุศล ที่วัดรัชฎาธิฐาน

คุณย่าสระสม ศุขสายชล (ภรรยา)

คุมวงปี่พาทย์มอญที่ศาลาวัดเงิน

ปี่ในประดับมุกที่ได้รับพระราชทาน
จากทูนกระหม่อมบริพัตรฯ

หน้าโขนฆ้องมอญ ฝีมือครู

คำไว้อาลัย

ระลึกถึงครู เขียน ศุขสายชล

ในกระบวนครูดนตรีไทยที่มีอายุยืนนานจนเรียกว่า เป็นคนห้าแผ่นดินได้ คือเกิดในสมัยรัชกาลที่ 5 มาจนถึงรัชกาลที่ 9 นั้นมีน้อยคนเหลือเกิน ครูเขียนนั้นท่านก็เป็นคนหนึ่งที่ทรงความรู้ความสามารถในระดับสูง เคยผ่านงานการดนตรีมาอย่างยิ่ง ทั้งในกรมกองทหาร ในรั้วในวัง ในต่างประเทศ ทั้งในเมืองและต่างจังหวัด ชีวิตครูในระยะครึ่งหลังกว่า 40 ปีนั้น ท่านได้อุทิศเวลาสั่งสอนอนุชนด้วยวิชาดนตรีโดยจำกัดตัวของท่านเองไว้ในสวนลึก สอนแต่นักดนตรีภูธร ไม่เคยได้เข้ามาสอนในสถาบันอุดมศึกษาเหมือนครูท่านอื่นๆ ชื่อเสียงของท่านก็ไม่ค่อยจะคุ้นหูนัก แต่ถ้าหากใครได้ตั้งใจที่จะบุกบั่นเข้าสวนลึกไปร่ำเรียนกับท่านแล้ว ย่อมจะไม่ผิดหวังเลย แม้ว่าท่านจะขาดไปในเรื่องสอนคนในเมือง แต่ท่านก็มีบุญหนักหนาที่มีผู้สืบสกุลทั้งชายหญิงเก่งกล้าในวิชาดนตรีแทบทุกคน ดีถึงขนาดที่ท่านยอมรับว่าลูกดีกว่าพ่อ เรียกได้ว่าเกิดมาเป็นอภิชาตบุตร ยากที่ใครจะมีบุญเช่นท่าน จึงนับว่าชาตินี้ ท่านได้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ และโลกมนุษย์นี้อย่างเต็มที่หาใครที่จะเสมอเหมือนได้ยากยิ่ง

ครูเขียน หนีไม่พ้นเรื่องของสังขารอยู่สองเรื่องคือเรื่องของหูกับตา ที่กล่าวเช่นนี้เพราะได้เคยมีส่วนช่วยท่านในการรักษาต้อกระจก จนสามารถมองเห็นดีใหม่อีกครั้งกับเรื่องของหูและการได้ยินเสียง ที่นับว่าท่านโชคดีเพราะสมัยนี้เครื่องขยายเสียงช่วยให้ท่านได้ยินดีขึ้นมาก เคยได้ยินท่านพูดว่ามาโรงพยาบาลแล้วได้สว่างทั้งตาทั้งหู เหมือนมีชีวิตใหม่พอช่วยคนได้อีก จึงเห็นในน้ำใจอันบริสุทธิ์ของท่านเป็นยิ่งนัก พบกันครั้งสุดท้ายที่โรงละครแห่งชาติ ท่านบอกว่าสังขารเต็มทีแล้วหมอ แต่วันสำคัญที่เพลงของท่านจะได้ขึ้นเวทีโรงละครแห่งชาติก็ต้องมาให้ได้ แล้วผมก็ได้พบกับท่านเป็นครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2527 นั้น

ความตายเป็นสิ่งจำเป็นและขาดไม่ได้ของมนุษย์ทุกคน เห็นคนไข้ที่ตายไปต่อหน้ามาก็มาก แต่ไม่สะเทือนใจลึกล้ำเหมือนมรณกรรมของครู ขอครูจงถึงซึ่งสุขติในสัมปรายภพนั้นเทอญ

คิดถึงพ่อ

นับแต่พวกเราโตพอจำความได้ ก็ได้เห็นพ่อคลุกคลีอยู่กับดนตรีแล้ว บนบ้านของเรามีเครื่องปี่พาทย์ทั้งไทยและมอญวางเรียงรายเต็มไปหมด เวลานั้นพ่อรับราชการอยู่ที่กองดุริยางค์ทหารเรือ นอกจากรับราชการแล้วเวลามีคนมาหาวงปี่พาทย์ที่บ้านไปบรรเลงตามงาน พ่อก็ต้องคุมเครื่องและลูกศิษย์ไปตามที่ต่าง ๆ เสมอ แม่เองก็เป็นผู้ที่ร้องเพลงไทยได้ดี ดังนั้น นอกจากแม่จะทำหน้าที่ เป็นแม่บ้านคอยเลี้ยงดูพวกลูกๆ แล้ว ก็ยังติดตามไปเป็นคนร้องกับวงของพ่อด้วยเป็นประจำ พวกลูกๆคนไหนโตพอที่ช่วยตีเครื่องประกอบจังหวะได้พ่อก็มักเอาไปด้วย ส่วนที่ยังเล็กนักก็ให้อยู่ที่บ้าน คนในวงส่วนมากแทบทั้งหมดจะเป็นลูกศิษย์ของพ่อ แทบทั้งสิ้นหรือไม่ก็เป็นเพื่อนของพ่อ ที่บ้านนอกจากพ่อจะเป็นเจ้าของเครื่องดนตรีเองแล้ว พ่อก็ยังมีความรอบรู้ในเรื่องเพลงพอที่จะฝึกหัดให้กับคนอื่นๆ ได้อีกด้วยและถ้าวันไหนพ่อไม่ไปทำงานที่กองดุริยางค์ทหารเรือหรือไม่ได้รับงานไปบรรเลงที่อื่นก็จะมีลูกศิษย์มาต่อเพลงกับพ่อหลายคน

บ้านของเราอยู่ในสวนมีคลองบางขุนศรีผ่านหน้าบ้าน หน..างสัญจรจึงใช้ทางน้ำกับเป็นส่วนใหญ่ ลูกศิษย์ที่มาต่อเพลงกับพ่อก็พายเรือกันมาแทบทั้งนั้นที่ท่าน้ำหน้าบ้านพอตกตอนเย็นก็จะมีเรือลำเล็กลำน้อยจอดเรียงรายกันเต็มแน่นไปหมด บางลำไม่มีที่จอดต้องเข็นไว้ริมตลิ่ง เสียงฝึกซ้อมปี่พาทย์ดังกังวานก้องไปทั่วลำคลองบางขุนศรี แต่ในสมัยนั้นยังเต็มไปด้วยต้นหมากรากไม้ มิใช่หนาแน่นไปด้วยบ้านเรือนเหมือนปัจจุบันนี้ เสียงดนตรีที่ซ้อมกันจึงไม่เป็นการรบกวนต่อคนอื่นๆ และอีกอย่างหนึ่งผู้คนชาวสวนในแถบนั้นยังชอบฟังปี่พาทย์กันทั่วไป

พูดถึงลูกศิษย์ของพ่อส่วนมากที่เราเห็นเมื่อยังเด็กอยู่นั้นก็มีเป็นจำนวนมากแล้วและก็ยังมีเป็นรุ่นต่อมาอีกหลายรุ่น

อาจจะเป็นเพราะการที่ได้สัมผัสกับเสียงดนตรีมาตั้งแต่ยังเล็กๆ และรอบบ้านก็เต็มไปด้วยธรรมชาติอันร่มรื่นของสวน ประกอบกับมีพ่อเป็นนักดนตรี จึงทำให้พวกเราลูกๆ ทั้ง 8 คนของพ่อพลอยมีความรักความประทับใจในศิลปะในด้านนี้เช่นเดียวกับพ่อ พอพวกเราโตขึ้นพอที่จะจับไม้ตีฆ้อง ไม้ตีระนาดได้ พ่อก็สอนให้พวกเรา เริ่มตั้งแต่วิธีการจับไม้ ท่าทางและวิธีการฟังเสียงเนื่องจากความที่เป็นเด็กและยังเล็กอยู่ บางครั้งพวกเราก็ซุกซนไปตามประสาเด็กโดยไม่สนใจนักไม่รู้เลยว่าสิ่งที่พ่อสอนให้นั้น เป็นหลักการพื้นฐานเบื้องต้นที่พ่อได้พยายามวางไว้ ให้กับพวกเรา

ต่อมาเมื่อพวกเราโตขึ้น ได้ติดตามพ่อไปบรรเ งตามงานต่างๆบ่อยครั้งเข้าความสนุกสนานเมื่อเวลาเล่นดนตรีก็เริ่มเปลี่ยนเป็นความเข้าใจในความที่ไพเราะความงดงามอันลึกซึ้งของเสียงดนตรี จนกลายเป็นความรัก ความประทับใจ ในเวลาต่อมา

นอกจากพ่อจะเป็นผู้ให้กำเนิดแก่พวกเราแล้ว พ่อยังเป็นครูคนแรกสำหรับลูกๆทุกคนอีกด้วย ทุกวันเวลาพ่อกลับจากงานมาแล้วบางทียังไม่ทันที่จะได้เปลี่ยนเสื้อผ้าอาบน้ำกินข้าว พ่อก็ให้พวกลูกๆ มานั่งหัดตีระนาดตีฆ้องกันก่อนโดยมีพ่อคอยดูแลอยู่อย่างใกล้ชิดอย่างไม่รู้สึกเบื่อหน่าย พวกเราเมื่อเห็นพ่อมีความ ตั้งใจจริง ยอมเสียสละเวลาเพื่อพวกเรา ก็เลยเชื่อฟังและพยายามทำตามทุกๆสิ่งที่พ่อบอก จนกระทั่งเขาสามารถเข้าร่วมวงบรรเลงกับลูกศิษย์ของพ่อได้หรือไม่บางทีพวกเราก็ซ้อมกันเองในบ้าน ลูกทุกคนภูมิใจในความเป็นศิลปินของพ่อ ภาพของพ่อที่บรรเลงดนตรีหรือนั่งควบคุมอยู่ภายในวงนั้นมีความมั่นคงและสง่าผ่าเผย เป็นภาพที่ประทับตราตรึงอยู่ในความทรงจำของพวกเราทุกคนตลอดไป นอกจากคุณพ่อท่านแล้ว คงไม่มีใครที่จะให้พวกเราได้ยิ่งกว่านี้อีกแล้ว ในหัวใจพวกลูกนั้น ล้วนมีทั้งความรักเคารพและเทอดทูนพ่ออยู่รวมกัน

ถึงแม้ว่าพ่อจะเป็นศิลปินอาชีพ แต่พ่อไม่ได้มองข้ามเรื่องการศึกษาไปเลย นอกจากจะสอนดนตรีให้แก่ลูกๆ แล้วพ่อก็ยังให้ลูกได้เรียนหนังสือมีความรู้ติดตัวไว้ด้วย ตลอดเวลาที่ผ่านมาลูกไม่เคยเห็นพ่อมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับใครเลยพ่อนั้นเป็นคนไม่ดื่มเหล้าไม่สูบบุหรี่ เวลาว่างที่พ่อมีส่วนมากก็มักจะเอามาใช้สำหรับการที่สั่งสอนลูกศิษย์ แต่งเพลง หรือไม่ก็นั่งเขียนโน้ตสากลที่พ่อชอบ เขียนเก็บเอาไว้สำหรับเรื่องโน้ตสากลนั้น ลูกเห็นพ่อเขียนได้คล่องแคล่วเหมือนกับเขียนหนังสือไทยและยังถูกต้องแม่นยำอีกด้วย ความสามารถอันนี้ของพ่อเป็นสิ่งที่ทำให้พ่อมีความเป็นเอก ไม่มีใครทำได้เหมือนอีกแล้ว โดยเฉพาะพ่อซึ่งเป็นนักดนตรีรุ่นเก่า รุ่นแรก ๆ ที่โน้ตสากลเพิ่งจะเข้ามามีบทบาทในวงการดนตรีไทย

พ่อเป็นคนใจเย็นไม่เคยกล่าวให้ลูกๆ ต้องกระเทือนใจเลย และมักจะมีเกร็ดขำขันเกี่ยวกับดนตรีมาเล่าให้ ลูกๆ ได้หัวเราะอยู่เสมอ

เมื่อพวกเราโตขึ้น มีครอบครัวมีภาระที่ต้องรับผิดชอบ โอกาสที่จะอยู่ใกล้ชิดกับพ่อเหมือนเมื่อเป็นเด็กก็น้อยลง แต่พวกเราก็ไปกราบเยี่ยมพ่ออยู่เสมอถ้ามีโอกาส ในระยะหลังเมื่อพ่อเลิกไปเป็นครูสอนดนตรีที่โรงงานสุราบางยี่ขันแล้วได้กลับมาพักอยู่กับ ลิขิต ลูกชายคนที่สาม ที่บ้านข้างวัดเงิน ฝั่งธนฯ ใช้ชีวิตอย่างสงบและสันโดษอยู่กับลูกและหลาน ๆ อย่างมีความสุข ทุกวันหลังจากพ่อทานอาหารมื้อกลางวันแล้วพ่อจะอาบน้ำให้สะอาดสดชื่น แล้วนั่งทำสมาธิที่หน้าที่บูชาพระเป็นประจำทำให้พ่อมีความสะบายใจและเต็มไปด้วยความเมตตาปราณีแก่บุคคลทั่วไปบางทีก็เดินไปคุยกับพระที่วัดข้างบ้านเรื่องธรรมอยู่บ่อยๆ แม้ว่าอายุของพ่อจะมีเลข 8 ขึ้นหน้าแล้ว แต่สุขภาพของพ่อก็ยังแข็งแรงดีมีแต่สายตาเท่านั้นที่มองไม่ค่อยชัดเจนและหูที่ฟังไม่ค่อยชัดเจนต้องใช้เครื่องช่วยฟัง ยามว่างพ่อจะเล่าถึงเรื่องเก่าๆ ในอดีตให้แก่ลูกหลานได้ฟังเสมอ

เมื่อต้นปี 2527 นี้ รู้สึกว่าพ่อจะมีอาการไม่ค่อยสบายเกิดขึ้นบ่อย เพราะในระยะนั้น อากาศหนาวเย็นมาก พ่อบ่นว่าเจ็บแน่นที่หน้าอกหายใจไม่ค่อยออก ลูกๆ ก็พาไปพบแพทย์และนำออกซิเจนมาไว้ที่บ้านสำหรับช่วยในการหายใจเวลาที่พ่อหายใจอึดอัด อาการของพ่อจึงค่อยทุเลาลงกลางเดือนกุมภาพันธ์27 ทางสมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทยมีหนังสือมาเชิญพ่อขอนำเอาผลงานเพลงที่พ่อแต่งไว้ไปบรรเลงที่โรงละครแห่งชาติ ในงานเชิดชูเกียรติศิลปินเพลงไทยที่จัดขึ้นในวันที่ 10 ก.พ. 27 พ่อก็ไม่ขัดข้องโดยให้เพลงที่ชื่อว่า "แสนปมรำพัน" เถา ไปและตัวพ่อเองก็ยังไปปรากฏตัวในงานนี้ด้วย

หลังจากนั้นมาพ่อก็ยังไม่มีอาการอะไรให้ลูกเห็นว่าน่าเป็นห่วงยังพูดคุยหยอกล้อกับลูกหลานได้เหมือนเดิม เพียงแต่รู้สึกว่าพ่อจะซูบผอมลงไปบ้างเท่านั้น แต่พอค่ำวันพฤหัสบดีที่ 23 ก.พ. 27 พวกเราก็ได้รู้ข่าวจากพี่ลิขิตว่า พ่อได้จากพวกเราไปแล้วด้วยอาการสงบเมื่อค่ำนี้เอง ทุกคนแทบจะไม่มีใครเชื่อว่าเป็นความจริง แต่เมื่อเราได้ไปที่บ้านพี่ลิขิตก็ได้เห็นร่างของพ่อนอนสงบนิ่งใบหน้าและดวงตาปิดสนิทเหมือนกับคนที่นอนหลับ นอกจากลมหายใจที่หยุดไปแล้ว เท่านั้นที่ทำให้รู้ว่า บัดนี้พ่อได้จากพวกเราไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ

ความรู้สึกของพวกเราในการจากไปของพ่อนั้นมันลึกซึ้งเกินกว่าเรียกร้องออกมาเป็นตัวอักษรได้ ทั้งที่ทุกคนก็รู้ว่าสักวันหนึ่งพ่อต้องจากพวกเราไป ตามกฎแห่งธรรมชาติ แต่เราก็ยังทำใจไม่ได้อยู่นั่นเอง ถ้าเป็นไปได้ พวกเราซึ่ง เป็นลูกๆ จะขอเอาอายุที่เหลือของพวกเราไปเพิ่มให้กับพ่อ เพื่อให้พ่อได้มีชีวิตอยู่เป็นมิ่งขวัญของลูกหลานต่อไป เพราะชีวิตของพ่อมีค่ากว่าพวกเรามากมายนัก

ตลอดชีวิตของพ่อ ไม่เคยทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใดเลย นอกจากที่จะทำให้โลกนี้เต็มไปด้วยความสวยงามจากเสียงดนตรีซึ่งเป็นศิลปะที่บริสุทธิ์และไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อสังคม

ขออำนาจแห่งความดีงามที่พ่อได้ทำ เพียรบำเพ็ญมาพร้อมทั้งอำนาจแห่งบุญกุศลที่แม่และลูกๆ ได้สร้างสมไว้ จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของพ่อจงสู่สุขคติภพ เกิดชาติใดภพใดขอให้พวกเราได้เกิดเป็นลูกของพ่ออีก

รักอาลัยยิ่ง

แม่ ลูกและหลานของพ่อ

จึงประดิษฐ์คิดบรรเลงเพลงแสนปม ลูกหลานจะได้ชมไม่ห่างหาย

แสนปมรำพัน ถึง ครูเขียน ศุขสายชล

เมื่อเย็นวันศุกร์ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2527 ที่ผ่านมา ณ โรงละครแห่งชาติได้มีการบรรเลงบทเพลงเพื่อเชิดชูเกียรตินักแต่งเพลงไทยขึ้นอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่เคยจัดมาแล้วครั้งแรกในปีที่แล้ว โดยมีสมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทยเป็นเจ้าภาพวันนั้นถ้าใครได้เข้าไปร่วมชมรายการนี้ก็จะเห็นชายชราร่างเล็ก คนหนึ่งใส่สูทสีขาวและติดเครื่องช่วยฟังไว้ที่หูได้รับเชิญให้ขึ้นไปปรากฏตัวบนเวที ร่วมกับนักแต่งเพลงไทยแท้ท่านอื่น ๆ อีก 5 ท่านด้วยกัน แต่ท่านมีความแปลกพิเศษกว่าบุคคลอื่น ๆ ที่ร่วมรายการนี้คือ วัยของท่านถึงแม้จะล่วงเลยไปถึง 88 ปี แล้วก็ตามรสบทเพลงของท่านที่นำมาบรรเลงในวันนั้น มิได้ร่วงโรยลงไปตามสังขารเลย เพลงนั้นเป็นเพลงเถามีชื่อว่า "แสนปมรำพัน" ซึ่งท่านกล่าวกับพิธีกรของรายการในวันนั้นคือ นพ.พูนพิศ อมาตยกุลว่า เพลงนี้ท่านได้ใช้เวลาถึง 1 เดือน เพื่อที่จะประพันธ์ทำนองและกลั่นกรองความงดงามประณีตของบทเพลงออกมา รวมทั้งเป็นผู้แต่งเนื้อร้องซึ่งบรรยายชีวิตของท่านเอาไว้ในบทเพลงนี้ด้วย บทเพลงของท่านนี้ได้รับเกียรตินำมาบรรเลงเป็นเพลงแรกโดยวงมโหรีของโรงงานสุราบางยี่ขันด้วยเสียงปรบมือที่ดังอย่างกึกก้องและยาวนานของผู้ชม เมื่อวงมโหรีบรรเลงเพลงแสนปมรำพันจบลงแล้วนั้นแสดงให้เห็นว่าความประทับใจของผู้ชม ที่มีต่อบทเพลงนี้มีมากเพียงไร แต่วันนี้ ชายชราคนนั้นได้อำลาจากโลกแห่งเสียงเพลงไปแล้วอย่างสงบ ทิ้งไว้แต่เพียงภาพชีวิตที่ได้รำพึงรำพันอยู่ในบทเพลงเท่านั้นชายชราคนนั้นคือ ครูเขียน ศุขสายชล บุคคลที่เรากำลังจะกล่าวถึง

ชีวิตของท่านนั้นกล่าวได้ว่าผูกพันอยู่กับวงการดนตรีไทยมาตั้งแต่ที่ท่านลืมตาขึ้นดูโลกจวบจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิตเลยทีเดียว จากประวัติของท่านที่ได้ให้คำสัมภาษณ์ไว้แก่นายเสถียร ดวงจันทร์ทิพย์ อย่างละเอียดเมื่อเดือนเมษายน 2525 พอที่จะทราบว่าท่านเกิดเมื่อวันจันทร์ เดือนสี่ ปีวอกพ.ศ.2439 ที่อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี บิดาชื่อนายเตี้ย เป็นคนระนาดเอก มารดาชื่อ ลำใย เป็นศิลปินการละคร มีพี่น้องรวม 4 คน น้องสาวของท่าน 2 คนเสียชีวิตตั้งแต่ยังเด็ก เหลือน้องคนเล็กชื่อ สัมฤทธิ์ เป็นนักดนตรีเช่นเดียวกัน ที่บ้านของท่านมีวงปี่พาทย์ดั้งเดิมของปู่อยู่แล้ว ท่านจึงได้มีโอกาสสัมผัสกับเสียงเพลงมาแต่เยาว์วัย ท่านจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนวัดเขาบางทรายจังหวัดชลบุรี แล้วมาศึกษาต่อที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ กรุงเทพฯ จนจบมัธยมปีที่ 4 พ.ศ. 2466 นับว่าเป็นระดับการศึกษาที่สูงมากสำหรับคนไทยเมื่อหกสิบปีที่แล้ว เมื่อตอนเรียนจบเทพศิรินทร์อยากจะเป็นทหารม้าแต่เข้าไม่ได้เพราะรูปร่างเล็ก บิดาท่านจึงพาไปฝากเรียนดนตรีกับครูเปลื้อง กรานต์เลิศ ที่บ้านต้นตะโก สี่พระยา (ครูเปลื้องผู้นี้เป็นบิดาของนางเทียม กรานต์เลิศ นักร้องวังบางขุนพรหม เป็นครูดนตรีที่สามารถและยังมีชื่อในด้านขึ้นเครื่องหนังอีกด้วย) ท่านได้เรียนปี่พาทย์จากครูเปลื้องจนถึงองค์พระและหัดเป่าปี่กับครูอวมคนปี่วงครูเปลื้อง โดยได้พักอาศัยอยู่ภายในที่บ้านครูเสร็จเป็นเวลา 2 ปีกว่า ครูเปลื้องจึงได้สนับสนุนโดยให้ท่านไปศึกษาวิชาดนตรีต่อกับครูจางวางทั่ว ที่บ้านพาทยโกศลพร้อมกับนางเทียมผู้เป็นลูกสาว ซึ่งในเวลานั้นลูกศิษย์ที่เรียนปี่พาทย์อยู่ภายในบ้านครูจางวางทั่วมีอยู่ประมาณ 40 กว่าคน ที่จำได้ก็มี นายโถ นายปุ่น ครูช่อ ครูฉัตร สุนทรวาทิน นายแถม คงศรีวิไล นายทรัพย์ เซ็นพานิช ครูละม้าย (แมว) พาทยโกศล นายสาลี่ มาลัยมาลย์ และอีกหลายคน ส่วนลูกศิษย์หญิงที่มาเรียนร้องกับหม่อมเจริญก็มีแม่สะอาด แม่เฉิด แม่หอม แม่สว่าง แม่เทียม และคุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ ซึ่งเป็นบุตรของครูจางวางทั่วเอง

ที่บ้านพาทยโกศลนี้ เครื่องดนตรีหลักที่ท่านได้เรียนคือปี่ในและปี่ชวา ท่านได้ต่อเพลงเดี่ยวจากครูจางวางทั่วไว้หลายเพลง เช่น บัวลอย สะระหม่า สำหรับปี่ชวาและปี่ในนั้นได้ต่อจนถึงเพลงทยอยเดี่ยว จากนั้นครูจางวางทั่ว ได้พาไปฝากเข้าเป็นพลทหารในกรมอู่ทหารเรือ เมื่อ พ.ศ. 2460 การที่ท่านมีความสามารถในด้านดนตรีอยู่แล้วต่อมาจึงได้ย้ายเข้าไปอยู่ในกองดุริยางค์ทหารเรือ ในปี พ.ศ. 2465 ท่านได้รับราชการอยู่ไม่นานก็ขอลาไปอุปสมบทที่วัดแก้วแจ่มฟ้า เป็นเวลา 1 พรรษาเมื่อ พ.ศ. 2468 แล้วจึงลาสิกขากลับเข้ามารับราชการ ทหารเรือต่อในแผนกเดิม

ในช่วงเวลานั้นท่านคลุกคลีอยู่กับการซ้อมดนตรีทั้งไทยและสากล รวมทั้งการร้องจนสามารถอ่านและเขียนโน้ตสากลได้อย่างแตกฉาน ต่อมาเมื่อท่านครูจางวางทั่วได้เสียชีวิตลง ท่านจึงได้รับมอบหมายจากกองดุริยางค์ทหารเรือ เป็นผู้ควบคุมการฝึกซ้อมต่อจากท่านครู ซึ่งท่านได้ปฏิบัติหน้าที่ได้ดีตลอดมาเวลานั้นนายแมว พาทยโกศลเป็นผู้ควบคุมเครื่องหนังอยู่และหลวงกลอมโกศลศัพท์ (จอน สุนทรเกศ) ซึ่งเป็นนักร้องที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้นก็อยู่ประจำในวงด้วย ท่านจึงได้ร่วมร้องเห่เรือกับหลวงกลอมฯ เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 เสด็จพระราชทานกฐินหลวงที่วัดอรุณฯ ร้องอยู่ประมาณ 2 ปี โดยได้ทำหน้าที่เป็นผู้ร้องคอสอง ตอนรับราชการอยู่ในแผนกดุริยางค์นี้ ได้ตามเสด็จในหลวงรัชกาลที่ 7 ไปต่างประเทศ ได้แก่ ฮ่องกง สิงคโปร์และชวา ทำหน้าที่ร้องส่งในวงดนตรีประจำเรือพระที่นั่ง ที่ประเทศชวานั้น สมเด็จพระราชาแห่งชวา ทรงอยากฟังเสียงของเครื่องดนตรีไทย ครูเขียนจึงได้เป่าปี่ในโดยเดี่ยวเพลง กราวในถวาย พอเป่าจบสมเด็จพระราชาทรงชมเชยว่าเก่งมาก ปี่ไทยมีหกรูเท่านั้นแต่เป่าเสียงดีแล้วทรงเรียกให้เข้าไปรับพระราชทานรางวัล คือ บุหรี่ซิ่งขาวโพด 1 ม้วน ซึ่งเป็นสิ่งที่ท่านภาคภูมิใจมากและสิ่งที่นับว่าเป็นเกียรติสูงสุดประทับใจครู

มากอีกเรื่องหนึ่งที่จะต้องกล่าวถึงคือ เมื่อครั้งที่ท่านยังใช้ชีวิตอยู่ภายในบ้านครูจางวางทั่ว ครั้งหนึ่งมีงานไหว้ครูแตรวงทหารเรือที่ราชดำเนิน ทูนกระหม่อมบริพัตรฯ ได้ทรงเสด็จเป็นองค์ประธาน วงปี่พาทย์โกศลก็ได้ไปร่วมด้วย ทูนกระหม่อมทรงรับสั่งว่า อยากฟังเดี่ยวปี่ในครูเขียนซึ่งเป็นคนปี่ของในครั้งนั้นจึงได้เป่าเพลงทยอยเดี่ยวถวาย เมื่อจบแล้วทูนกระหม่อมฯ ทรงตรัสชมเชยและพระราชทานปี่ใน ประดับมุกให้เป็นรางวัล ปัจจุบันปี่เลานี้ลูกชายคนที่ 4 ของท่านชื่อ อารีย์ ศุขสายชล ซึ่งเป็นคนปี่เป็นผู้เก็บรักษาไว้

เมื่อท่านได้เข้ารับราชการที่กองดุริยางค์ทหารเรือแล้ว หลังจากนั้นไม่นานท่านก็ได้กราบลาครูจางวางทั่วออกมาอยู่ภายนอก แต่ก็ยังคงไปมาที่บ้านคือบ้านพาทยโกศลอยู่เสมอ ครูของท่านนอกจากนี้แล้วก็ยังมีอีกท่านหนึ่งที่ครูเขียนได้มีโอกาสไปเรียนเพิ่มเติมด้วยคือ พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) หรือที่มักจะเรียกกันว่า "เจ้าคุณครู" ซึ่งท่านได้ไปเรียนการสีซอด้วง และตีขิม พร้อมกับครูช่อซึ่งไปเรียนการสีซออู้ด้วย จึงไม่น่าสงสัยเลยว่า ทำไมครูเขียนจึงเป็นนักดนตรีที่ความสามารถในเชิงดนตรีอย่างยอดเยี่ยม ความเป็นศิลปินของท่านนั้นมิได้มีเพียงด้านดนตรีด้านเดียวเท่านั้น แม้กระทั่งศิลปะในทางช่างท่านก็ยัง ทำได้เป็นอย่างดีอีกด้วย วงปี่พาทย์มอญที่บ้านของท่านยังเก็บรักษาไว้นั้น ท่านเป็นผู้แกะสลักลวดลายเองทั้งหมดและที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือท่านมีฝีมือในการปั้น รูปฤษีได้อย่างงดงาม โดยได้รับการถ่ายทอดมาจากคุณพ่อของภรรยาท่านเอง และโดยเฉพาะรูปปั้นฤษีนั้น บรรดาลูกศิษย์และผู้ที่เคารพนับถือได้ขอร้องท่านให้ปั้น เพื่อนำไปเคารพบูชา ซึ่งมีอยู่หลายแห่งด้วยกัน ท่านรับราชการอยู่ที่กองดุริยางค์ทหารเรือเป็นเวลาประมาณ 10 ปีจึงได้ลาออกไปทำงานที่จังหวัดภูเก็ต เมื่อราว พ.ศ. 2485 แล้วจึงกลับมาทำงานเป็นสมุห์บัญชีที่จังหวัดกาญจนบุรีอยู่อีกหลายปีจนกระทั่งเกษียณอายุ หลังจากนั้นจึงกลับมาพักผ่อนอยู่ที่บ้าน

ต่อมาวงดนตรีไทยของโรงงานสุราบางยี่ขันได้เชิญครูมาควบคุมวงครูได้สอนอยู่ที่นี่อีกหลายปี จึงได้กลับมาใช้ชีวิตที่สงบสันโดษอยู่กับบรรดาลูกและหลานที่บ้านในสวนริมคลองบางขุนศรีตลอดมา

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ประสบการณ์ที่ท่านได้เรียนรู้ ทำให้ท่านสร้างผลงานเพลงทั้งทำนองดนตรีและทางขับร้องไว้มากมายหลายเพลง เช่น เพลงโหมโรงเชิดนอก โหมโรงมโนราห์โอด พญาสี่เสา พญารำพึง พญาครวญ พญาตรึก ไอยราชูงวง แขกลพบุรี ห้วยแก้ว ลาวสวยรวย ลาวสาวสวย กัมพุช รวงคำ ตามกวาง ลาวหลง ซึ่งเป็นเพลงเถาทั้งหมด นอกจากนี้ก็ยังมีคุณลุงคุณป้า 3 ชั้น ที่เป็นเพลงตับก็มี ตับไวยราพ ตับพันธุรัตน์ ตับสังข์อสูร และที่ได้ค้นคว้า ในสมุดบันทึกโน้ตสากลซึ่งเป็นสมบัติส่วนตัวที่ท่านหวงแหนมากก็ยังได้พบเพลงสำคัญ อีก 1 เพลงคือ เพลงหน้าพาทย์ชื่อ ตระจอมศรี ซึ่งท่านได้จดบันทึกลงเป็นโน้ตสากล

ด้านชีวิตครอบครัว ท่านสมรสกับนางสระสม ศุขสายชล (สุนทรนาค) มีบุตรด้วยกัน 8 คนคือ

1. นายประสงค์ ศุขสายชล
2. นางไพเราะ ศุขสายชล
3. นายลิขิต ศุขสายชล
4. นายอารีย์ ศุขสายชล
5. พ.อ.พินิจ ศุขสายชล (ทบ.)
6. นายจงกล ศุขสายชล
7. ด.ช.ชาญ ศุขสายชุล (เสียชีวิตตั้งแต่เด็ก)
8. นางไพลิน เสียงแจ่มใส

ลูกๆ ของท่านทุกคนมีความสามารถในด้านดนตรีเป็นอย่างดี ด้วยการด้วยการฝึกหัดสั่งสอนด้วยตัวของท่านเอง ส่วนลูกศิษย์ของท่านส่วนมากจะเป็น นักดนตรีอาชีพอยู่ตามหัวเมืองและในแถบฝั่งธนฯ จึงเป็นที่แน่นอนว่าเพลงที่ท่านได้ร่ำเรียนมาจากท่านครูจางวางทั่วและผลงานเพลงของท่านเองได้กระจายออกไปตามแหล่งของบรรดาลูกศิษย์ในที่ต่างๆ จะเห็นได้ว่าตลอดช่วงชีวิตนี้ของท่าน ที่ผ่านมาท่านได้รับใช้สังคมไทยด้วยดนตรีไทยอย่าง <u>จริงจังและจริงใจ</u> แม้ว่าในระยะหลังนี้ท่านจะเข้าสู่วัยชราแล้วก็ตาม ท่านก็ยังมีสุขภาพแข็งแรงเป็นมิ่งขวัญที่เป็นกำลังใจให้กับลูกหลานและลูกศิษย์ตลอดมา ในขณะที่นักดนตรีร่วมยุคกับท่าน เช่น หลวงไพเราะเสียงซอ ครูละม้าย พาทยโกศล ครูชอ สุนทรวาทิน ครูเทียบ คงลายทองและครูยรรยงค์ โปร่งน้ำใจ ซึ่งเป็นเพื่อนที่สนิทชิดชอบกับท่านมา ต่างก็พากันล้มหายตายจากกันไปหมดแล้ว จะมีก็เพียงประสาทหูของท่านเท่านั้น ที่เสื่อมไปตามสภาพของสังขาร

เมื่อฤดูหนาวที่ผ่านมานี้ สุขภาพของครูเขียนก็เริ่มทรุดโทรมมีอาการขัดข้องทางระบบการหายใจต้องใช้ออกซิเจนเข้าช่วยอยู่เสมอ แม้กระนั้นท่านก็ยังใช้วิญญาณศิลปินถอดภาพชีวิตของท่านออกมาเป็นบทเพลงที่มีชื่อว่า " แสนปมรำพัน " ราวกับว่าจะเป็นมรดกชิ้นสุดท้ายที่ท่านได้มอบไว้ให้แก่บรรณพเพลงไทยดังเนื้อร้องที่ว่า " จึงประดิษฐ์คิดบรรเลงเพลงแสนปม ลูกหลานจะได้ชมไม่ห่างหาย " และบทเพลงของท่านบทนี้ได้นำออกบรรเลงสู่สายตาประชาชน ที่โรงละครแห่งชาติเมื่อวันงานเชิดชูเกียรติศิลปินนักแต่งเพลงไทยครั้งที่ 2 ในวันศุกร์ที่ 10 กุมภาพันธ์ที่ผ่านมา (2527) โดยที่ท่านได้มีโอกาสมานั่งฟังเพลงของท่านเอง อย่างมีความสุขท่ามกลางเสียงปรบมืออย่างกึกก้องของประชาชนที่ยอมรับผลงานชีวิต ของศิลปินวัยชราอายุ 87 ปี

หลังจากนั้นมาอีก 13 วัน (บ่ายวันพฤหัสบดีที่ 23 ก.พ. 2527) ชีวิตอันยาวนานของศิลปินผู้พรั่งพร้อมด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ก็ได้ปิดฉากลงอย่าง

สงบที่บ้านของท่าน จบเวลาของการต่อสู้ชีวิตอันยาวนาน ดังบทเพลงแสนปม รำพันที่ท่านถ่ายทอดไว้ว่า

วาสนาอาภัพอัปภาคย์ เมื่อยามยากหมู่มิตรคิดห่างเห
คนเคยรักก็มีจิตคิดถ่ายเท เคยสรวลเสจากไปไม่นำพา
เมื่อเวลามีทุกข์เราช่วยทุกข์ พอมีสุขมิรำพึงคนึงหา
เรามีทุกข์ทุกข์แต่เราเขาไม่มา จะแลหาขวาซ้ายก็ไม่มี
เมื่อยามเศร้าเฝ้ารำพึงคนึงคิด ทำให้จิตคิดรักซึ่งศักดิ์ศรี
มิเสียแรงที่สมัครรักดนตรี จะได้มีเทือกเถาเอาไว้ลาย
จึงประดิษฐ์คิดบรรเลงเพลงแสนปม ลูกหลานจะได้ชมไม่ห่างหาย
แม้แต่งผิดจงอย่าโกรธโปรดอภัย ช่วยแก้ไขเพลงนี้ให้ดีเอย

การจากไปของท่านครั้งนี้ นับเป็นการสูญเสียบุคคลที่มีค่ายิ่งสำหรับลูกหลานและวงการดนตรีไทยของชาติ ซึ่งชีวิตและผลงานของท่านนี้สมควรที่จะได้รับการรวบรวมและเผยแพร่ต่อไป เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่ชอบค้นคว้าและสนใจในเรื่องเหล่านี้

คัดมาจากบทความ สยามสังคีต สยามรัฐฉบับวันอังคารที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2527 รวบรวมโดยนายเสถียร ดวงจันทร์ทิพย์ และนายอานันท์ นาคคง

ผลงานเพลง

ครูเขียน ศุขสายชล ได้แต่งเพลงเอาไว้เป็นจำนวนมาก จากที่พบหลักฐานการบันทึกโน้ตสากลด้วยลายมือของท่านเองมีหลายสิบเพลงด้วยกัน

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างบทเพลงของท่านที่ได้สร้างขึ้นและนำลงในหนังสือฉบับนี้แล้ว

1. มโนราห์โอด โหมโรงเสภา
2. พญาสี่เสา เถา ทางเครื่อง
3. พญาครวญ เถา ทางเครื่อง
4. พญารำพึง เถา ทางเครื่อง
5. พญาตรึก เถา ทางร้องเครื่อง
6. ไอ้ยราชูงวง ทางร้องและทางเครื่อง
7. ห้วยแกว เถา ทางคลาริเนต

นอกจากนั้นยังพบบทเพลงเก่าๆ ที่หายากในปัจจุบันด้วยความที่เป็นผู้มีความละเอียดรอบคอบของท่านเราจึงได้รู้จักเพลงเก่าเพิ่มขึ้นอีกคือ

1. ตับไวยราพ ทางร้อง ต้นฉบับห่อปกด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับวันจันทร์ที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2482 ตัวปกกระดาษนี้เป็นสีเหลืองเข้มและกรอบเต็มทีแล้วแต่ภายในยังอ่านได้ชัดเจนอยู่
2. ตับพันธุรัตน์ ทางร้องและบทร้อง
3. เพลงจีนแส

ท้ายสุดคือบทเพลงสุดท้ายในชีวิตท่านคือเพลงแสนปมรำพันเถา ซึ่งจะได้ทำเป็นโน้ตตัวอักษรเพื่อสะดวกต่อการเผยแพร่

วาสนาของเรามีอัปภาค เมื่อตามยาก

หนูมิตรคิดห่างเห ตามเคย รักคู่มิได้

สิ่งต่ำเหา เคยสวรรค์เล จากไป

ไม่ ~~เหลือรักใจ~~ (จุ หักพา) เมื่อเวลา

มีทุกข์โศก ~~ศัก~~ ข่มเหงทับ พอมีสุข ~~เหลือ~~ ไป

วันหนึ่งหนึ่งหนา เรามีทุกข์ ๆ แต่เราเห

ไม่มา ตามหาของขวัญ มองฟ้าไม่มีเลยใจ

คิดถึงความหลัง แล้วใจหาย

~~ไม่...~~ คิดถึง ของขวัญที่ผ่านมาเลย เหล่ามิตร

หายหน้ามิมาเลย เงียบเหงาหลาย

หน้าหนีตาไป

ซื่อยามว่างมั่นบำเพ็ญคนึงคิด ทำให้จิต

เกิดรักซึ่งศักดิ์ศรี มิเสื่อมแรงที่สมัคร

รักดนตรี จะได้ดี เพื่อเก็บเอาไว้สายใจ

จึงประสมริเริ่มบรรเลงเพลงแสนหวาน

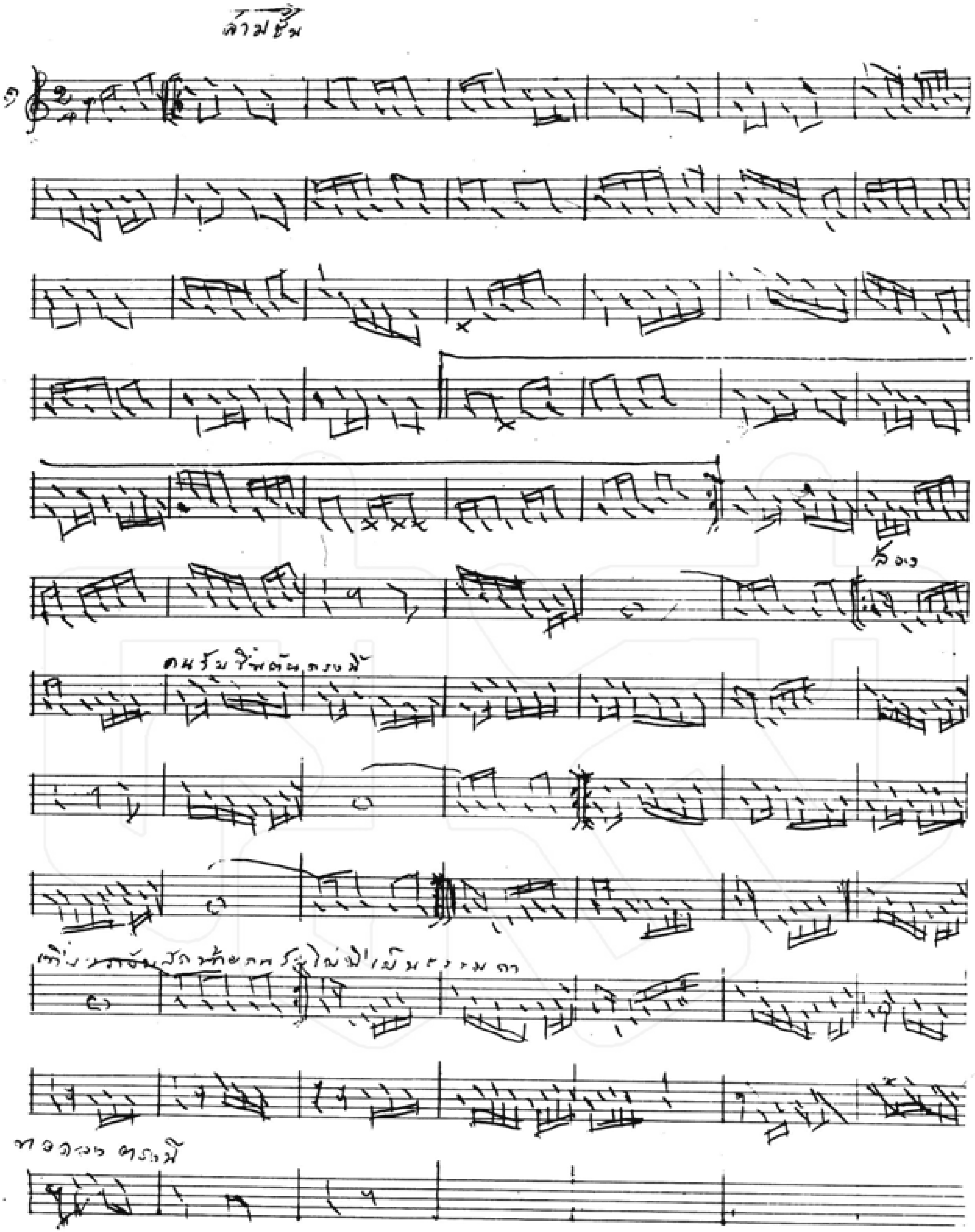
ท่านผู้ฟัง นั่งชมสิ้นทั้งหลาย ทุกผู้มีจิต

คิดจำนงจงมั่นใจ ตามสกุลผู้

บรรยาย ศร สาย ชลี

~~[illegible]~~ อนุชนภาคมหาสิงห์จงพัฒน์ ฯ

(ต่อ)

เพลง แสนปมรำพัน เถา

สามชั้น

				รับ	---ฟมร	---ทลซ	-ซลทรร	มด-ท	
ท่อน ๑	----	---ท	ทททท	-ท-ท	-ร-ม	-ร-ท	---ดซม	-ร-ซ	
ขึ้นต้น	---ฟซล	-ด-ร	---ซฟร	-ด-ล	---ซ	---ล	--รด	ลด-ร	
เบา	--รร	-ร-ซ	-ร-ซ	-ร-ด	-ซ-ด	-ซ-ล	-ท--	-ลทด-ท	
ดัง	-รฟด	รดทล	ซฟซล	-ซ-ล	-ฟ-ล	-ซ-ล	ซฟซล	-ซ-ท	
	-ดทล	ทดทท	รดทล	ทดทท	-ลทด	รดทล	ซฟซล	ซลทด	
	ททดท	ดซฟด	ฟฟดฟ	ซลทด	รทดล	ดรมฟ	มซฟม	ฟมรด	เที่ยวสอง ข้ามไปที่ *
	ฟซลท	ลทดร	ฟซฟร	ฟรดท	ฟทดร	ฟรดท	ดรดท	ดทลซ	*
	-รดล	ดลซฟ	-ด-ฟ	-ฟซล	-ท-ด	รดทล	ซฟซล	ซลทด	เที่ยวแรก
	ฟรดล	รดลซ	ดลซฟ	ลซฟร	ฟรดด	ฟรรร	ซฟฟฟ	ลซซซ	จบท่อนนี้

เปลี่ยนจังหวะเร่งเร้าและดัง

*	-มรท	มรทล	รทลซ	ทลซม	--รม	ซลทร	ทลซล	ทร-ซ
	----	---ด	--รด	รฟ-ซ	----	---ซ	ซซซซ	-ซ-ซ
	-ซ--	รซลท	--ลท	ดร--	มดรม	รทดร	ดลทด	ทซลท
	-ทลท	รทลซ	-รรท	รลทซ	-ร-ซ	ลซ-ร	-ซลซ	-ร--
	ซซลซ	-ร-ร	-ทดร	-ซ--	ลฟซล	ซฟมร	มดรม	-ร--
	รฟมร	มซฟม	ฟลซฟ	ซทลซ	ลทดล	ทรดท	ลซลท	ดร-ร
	----	-ร-ร	ทลซล	ทร-ซ	----	---ซ	ซซซซ	-ซ-ซ
	--รม	ฟซฟซ	--ฟซ	ลทลท	--รม	ซลทร	ทลซล	ทร-ซ
	--ทม	รทรท	--มร	ทลทล	--รม	ซลทร	ทลซล	ทร-ซ
	----	รทลซ	----	ลทลซ	----	รทลซ	--ลท	รทลซ
	รทลซ	ลทลซ	รทลซ	ลทลซ	--ลซ	ลซลซ	ลซลซ	----

ถอนจังหวะช้า

---ซลท	-ร-ม	-ซ-ม	-ร-ท	-ร-ม	-ร-ท	---ลซม	-ร-ซ